

Het verdriet van Nijmegen

Bart Janssen

Het verdriet
van Nijmegen

1940-1945

Slachtoffers
van de Tweede
Wereldoorlog

VANTILT

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van het Regioprogramma 'Rijk van Nijmegen herdenkt 75-jaar vrijheid' van de Gemeente Nijmegen, Stichting Fonds SSN, DELA Uitvaartverzekeringen, Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven en het Prins Bernhard Cultuurfonds Gelderland.

**PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS**

© 2019 Bart Janssen, Nijmegen en Uitgeverij Vantilt, Nijmegen
ISBN 978 94 6004 427 4

Omslagontwerp en typografische verzorging: Karel Martens,
Amsterdam, Aagje Martens, Arnhem en Jan Boerman †, Arnhem
Opmaak: Peter Tychon, Wijchen
Lithografie: Fred Vermaat, Wijchen
Druk: Drukkerij Wilco, Amersfoort
Op het omslag: De Waalbrug gezien vanaf het Kelfkensbos,
najaar 1941-1942. Regionaal Archief Nijmegen

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten van de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Zij die menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden.

Opgedragen aan alle nabestaanden

INHOUD

9	Bart Janssen Voorwoord
18	Bart Janssen Mijn geboortehuis en de ‘granatentijd’
21	Dr. Joost Rosendaal Inleiding Slachtoffers van de oorlog. De betekenis van de Nijmeegse verhalen
34	Portretten van slachtoffers
69	Bart Janssen Ooggetuigenverslagen
1343	Lijst van slachtoffers
1358	Lijst van medewerkers
1363	Personenregister
1391	Illustratieverantwoording
1393	Woord van dank

VOORWOORD

Op 22 februari 2005 verscheen *De pijn die blijft. Ooggetuigenverslagen van het bombardement van Nijmegen, 22 februari 1944*. In dat boek hebben de vele honderden nabestaanden van de slachtoffers van het bombardement hun herinneringen aan de grootste ramp in de Nijmeegse geschiedenis aan het papier toevertrouwd. Velen spraken voor het eerst over het onbeschrijflijke verdriet dat het verlies van hun dierbare familieleden, vrienden, collega's, klas- en buurtgenoten in hun leven teweeg heeft gebracht, en bij de meeste nabestaanden heeft het bombardement een onuitwisbaar stempel op hun verdere leven gedrukt. Het schrijven van dat boek heb ik gezien als een persoonlijke opdracht, die voortkwam uit het feit dat ik als baby van drie weken tweemaal aan het bombardement ben ontkomen.

Op 21 februari 1944 vertrok mijn tante Riet Zuidgeest naar Den Bosch om in te treden bij de zusters van de Sociëteit van JMJ. Mijn ouders Thé en Aggie Janssen-Zuidgeest waren, met mij in de kinderwagen, naar mijn grootouders Zuidgeest-Wolf in de Ziekerstraat 7-9 gegaan om afscheid van haar te nemen.

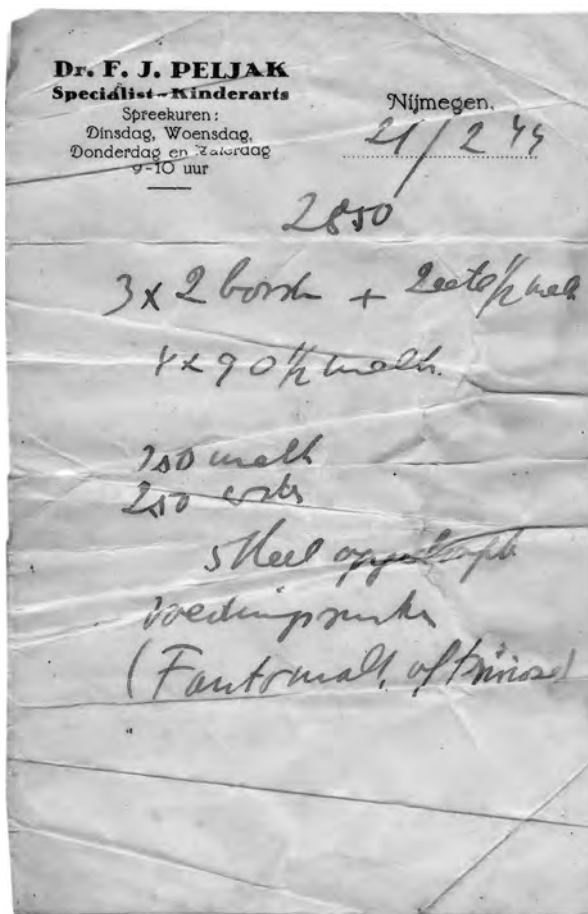
De hele familie was bijeen en toen mijn tante met haar ouders, haar broer Jo Zuidgeest met zijn dochttertje Eveline en haar neef Albert Wolf naar het station was vertrokken, werd ik het onderwerp van gesprek. Het was mijn tante Lenie Zuidgeest-Arnts opgevallen dat ik in de drie weken na mijn geboorte niet was aangekomen. Ze adviseerde mijn moeder met mij naar de kinderarts dokter Peljak op de Kronenburgersingel 8 te gaan. Mijn moeder was echter nog niet gekomen van het afscheid van haar geliefde zus en wilde met haar betrouwde ogen het bezoek aan de dokter liever tot de volgende dag uitstellen. Toen mijn tante vervolgens benadrukte dat het dan wel eens te laat kon zijn, vertrok zij meteen naar de kinderarts. Die middag schreef dokter Peljak zijn laatste recept uit. Tijdens het spreekuur van de volgende dag werd zijn villa volledig door de bommen verwoest. Dokter Fritz Peljak, zijn echtgenote Maria Driessen, vijf van hun zeven kinderen, het aanwezige personeel en de twee mensen in de wachtkamer kwamen in de bommenregen om. Ik had veel geluk gehad.

Op 22 februari 1944 was het koud, maar stralend weer. Mijn ouders, die bij mijn grootouders de nacht hadden doorgebracht, hadden mij al in de kinderwagen gelegd en zaten klaar om weer naar huis te lopen, toen om kwart over twaalf luchtalarm werd gegeven. Een enorme formatie vliegtuigen trok over onze stad om in Duitsland bombardementen uit te voeren.

Om even voor half twee, kort na het vrijgeven van het luchtalarm dat de

Kronenburgersingel 8 - 10 voor en na het bombardement

Recept van dr. Peljak, 21-02-1944

familie in de kleine keuken van de bovenwoning had afgewacht, keek mijn moeder naar de lucht. Daar zag ze vanuit het noorden een nieuwe formatie vliegtuigen naderen. Mijn vader vertrouwde het niet en liep naar de voorzijde van het huis om de vliegtuigen te kunnen volgen. De familie liep met hem mee en in een impuls trok mijn moeder de kindervan mee naar de voorkamer. Op dat moment werd de achterzijde van het huis door bommen geraakt. Het hele pand ging in vlammen op, maar via het trappenhuis kon iedereen op tijd aan het vuur ontsnappen. Weer had ik geluk gehad.

Mijn grootouders van vaders kant, Bert en Stien Janssen-Lamers, woonden op Parkweg 32, op de hoek met de Parkdwarsstraat. Opa Janssen had een smederij op Achter Valburg, die bij het bombardement werd verwoest. Tientallen klanten en buurtgenoten uit de straten in de omgeving van de Parkweg vonden de dood. Mijn oma bewaarde haar leven lang de vele bidprentjes, rouwkaarten, rouwadvertenties en andere

Ziekerstraat 7-9, met de tekst 'M.B. Wolf' op het dak

Nijmeegse oorlogsdocumentatie in een schoenendoos. Aan de hand daarvan heeft ze haar kleinkinderen altijd veel over die tragische periode verteld.

Na het overlijden van mijn oma Janssen, in 1968, kwam ik in het bezit van die doos met documentatie over de slachtoffers van de oorlog. Ik ging op zoek naar hun achtergronden. Welke relatie hadden zij met mijn grootouders gehad, waar hadden zij gewoond en waar lagen zij begraven? Ik vond tientallen monumenten op de begraafplaats aan de Daalseweg, waar de katholieke slachtoffers van de oorlog na de massabegrafenis van 26 februari 1944 op de Algemene Begraafplaats aan de Graafseweg hun definitieve laatste rustplaats hadden gekregen. De zoektocht werd het begin van mijn grote belangstelling naar alle slachtoffers van het bombardement.

Eind jaren tachtig en begin jaren negentig werd er strijd gevoerd om het behoud van de oude begraafplaats. Christ Doorakkers, die de 'Werkgroep 't (te) behouden kerkhof' had opgericht, vroeg mij met de in mijn bezit zijnde documentatie rondleidingen te gaan verzorgen.

In 1992 sloot ik me bij de werkgroep aan. In datzelfde jaar was Marco van Wieringen gestart met het beschrijven van de monumenten in het bedreigde randgebied van de begraafplaats. Ik besloot de inventarisatie van het beschermde binnengebied voor mijn rekening te nemen.

Tijdens die inventarisatie kwam ik in contact met veel nabestaanden,

De vuurzee rond de daktekst 'M.B. Wolf'

De restanten van de winkels met bovenwoningen aan de Ziekerstraat

die hun verontrusting over de ontwikkelingen op de begraafplaats kenbaar maakten. Eén gesprek zou me altijd bijblijven.

Mevrouw Greta Tielemans-van Doren uit Groesbeek vertelde me zeer geëmotioneerd dat het graf van haar ouders en haar twee broertjes in vak vijf van het met ruiming bedreigde gebied lag. Ze wilde er alles aan doen het graf te behouden.

Op 14 februari 1941 had een aangeschoten vliegtuig zijn bommenlast boven het Waterkwartier laten vallen, waarbij haar beide ouders en twee broertjes omkwamen. Zelf werd ze levensgevaarlijk verwond, waarna ze bijna een jaar in het ziekenhuis heeft moeten verblijven. Het onderhouden van het graf van haar familie, waarvan ze nooit afscheid had kunnen nemen, werd haar levensopdracht. Elke maand was ze wel enkele keren op de begraafplaats te vinden om het graf te verzorgen. Ze was door een diep dal gegaan toen in de jaren zeventig het grafmonument door vandalen ernstig was beschadigd. Het naastliggende grafmonument van haar buurtgenoten, de weduwe Graat en haar twee kinderen die bij hetzelfde bombardement waren omgekomen, was zelfs helemaal kapotgeslagen. Ze was het verdriet nooit helemaal te boven gekomen.

Dat verdriet werd nog eens versterkt door het feit dat Nijmegen altijd alleen maar aandacht besteedde aan de slachtoffers van het bombardement van 22 februari 1944. Nooit werd er over het onbeschrijflijk grote verlies van hún dierbaren gesproken. Ik moest haar gelijk geven. Bij volgende rondleidingen liep ik met dit verhaal langs het graf van haar familie om tenminste ook aandacht te schenken aan andere oorlogsslachtoffers.

Op 22 februari 1994 was ik aanwezig op de 50-jarige herdenking van het bombardement. Daar sprak ik met veel nabestaanden. Ik hoorde vrijwel dezelfde verhalen als die mijn oma ons altijd vertelde en besloot dat ik zo snel mogelijk iets moest gaan doen met de doos met documentatie nu er nog zoveel nabestaanden in leven waren. Deze verhalen moesten voor de volgende generatie worden vastgelegd. In elf jaar trachtte ik op alle mogelijke manieren nabestaanden te traceren en interviewde ik vele honderden mensen die me iets over die fatale 22 februari 1944 konden vertellen.

Op 22 februari 2005 werd in de Petrus Canisiuskerk *De pijn die blijft* gepresenteerd. Na elf intensieve jaren was er een last van me afgevallen. Ik had mijn taak volbracht en mijn oma had haar schoenendoos niet voor niets bewaard. Veel nabestaanden die voor hun dramatische herinneringen bij familie en vrienden vaak geen gehoor meer vonden, vertelden mij dat ze eindelijk rust voelden nu de gruwelijke herinneringen aan de dood van hun dierbaren ergens waren vastgelegd.

Ongeveer een maand na de presentatie kreeg ik een telefoontje van mevrouw Dora Koppelman-Alders uit Haarlem. Ik kende haar niet. Ze vertelde me dat ze *De pijn die blijft* van haar kinderen had gekregen en dat het haar erg verdrietig had gemaakt. Niet alleen door de hartverscheurende verhalen in het boek, maar ook omdat ze veel oorlogsverhalen miste.

Wéér kreeg het bombardement alle aandacht. Over de vele honderden

De binnenstad van Nijmegen gezien vanaf de St. Stevenstoren, eind jaren 1930

Aalbers, Hermanus C.Th. (Herman)

*Nijmegen, 11-08-1940 | †Nijmegen, 29-10-1944

Hofdijkstraat 6, Nijmegen

Bron: Mevrouw J.A. Aalbers-van Eck uit Nijmegen (moeder)

Annie Aalbers woonde met haar man Piet, haar zoons Piet, Albert en Herman en haar vier maanden oude dochtertje Riet in de Hofdijkstraat 6 in Nijmegen. Haar man werkte bij de schoenenfabriek Nimco in de Tooropstraat.

‘Het was in de oorlog heel moeilijk om aan schoenen te komen. Wij hadden het geluk dat de directie van de Nimco regelmatig schoenen aan het personeel verstrekte. Mijn man had die laatste week van oktober zijn keuze laten vallen op een paar kinderschoenen in de maat van onze kleine Herman, omdat die het hardst aan andere schoenen toe was.

Op zondag 29 oktober was mijn man met de twee oudste kinderen naar de vroege mis in de kerk aan de Groenestraat geweest. Terwijl ik met Rietje bezig was, kwam de kleine Herman bij me staan. Hij vroeg me waarom zijn zusje nog zo klein was en niks kon. Ik kreeg hem maar niet aan zijn verstand gebracht dat hij zelf ook zo klein geweest was en dat hij toen ook nog niets kon. Hij wilde het niet geloven.

Een uurtje later vertrok ik met mijn oudste zus Lina naar de kerk aan de Groenestraat om de mis van tien uur bij te wonen. Mijn man zou dan even met Herman naar zijn zus Nellie de Jager in de Ten Katestraat gaan. De twee oudste kinderen wilden thuis blijven om in de keuken tekeningen te maken.

De kerken zaten nog vol. Je kon er even afstand nemen van de verschrikkingen van de oorlog. Maar halverwege de mis verging de wereld. Overal klonk er een verschrikkelijk lawaai en ineens sloeg er een bom door het dak van de kerk. De priester viel gewond voor het altaar en her en der zakten mensen tussen de banken. Iedereen probeerde een goed heenkomen te zoeken. Mijn zus en ik vluchtten naar buiten en wilden zo vlug mogelijk naar huis. Buiten hoorden we dat er op de Dobbelsmannweg, de Groenestraat en de Thijmstraat ook bommen waren gevallen en dat er overal doden en gewonden lagen. Op de Willemsweg kwamen onze burens me tegemoet. Ze zeiden dat ik maar vlug naar huis moest gaan, omdat onze Herman al dood was. Ik dacht dat ik door mijn knieën zou zakken. Een stukje verder op de Willemsweg werd ik door twee oude mensen naar binnen gehaald. In de kamer lag Herman in een deken gerold tegen de rugleuning van een canapé. Ik greep hem vast en drukte hem tegen me aan. Toen pas besepte ik dat hij dood was. Later heb ik gehoord dat zijn beentjes eraf waren. Dat vreselijke moment is me levenslang bijgebleven.

Er werd me verteld dat mijn man al naar het ziekenhuis was gebracht. Hij was zeer ernstig gewond. Zestien dagen later moest een been geamputeerd worden. Hij was pas 37 jaar. Het was verschrikkelijk, maar

met zijn positieve instelling, zijn enorme wilskracht en zijn doorzettingsvermogen heeft hij zich er altijd heel goed doorheen geslagen. Hij heeft een half jaar in het Canisiusziekenhuis gelegen. Ik heb die tijd met de kinderen bij de bloemisterij van zijn moeder in de Fransestraat gewoond. Theo Aalbers, de broer van mijn man, heeft tientallen jaren een bloemisterij op de Hatertseweg gehad.

Het is net of je met het ouder worden vaker aan die afschuwelijke tijd moet terugdenken. Oorlog maakt zoveel kapot. Als Herman door die ellende niet was omgekomen, was hij nu 65 jaar geworden.'

Aalbers, Theodorus P.J. (Theo)

*Nijmegen, 12-12-1930 | †Nijmegen, 13-10-1944

Hatertseweg 224, Nijmegen

Bron: De heer P. Aalbers uit Nijmegen (broer)

Theodorus Aalbers senior was in 1930, na de dood van zijn eerste vrouw Johanna Gravenland die hem de dochters Annie en Rie schonk, met Helena Thissen getrouwd. Uit dit tweede huwelijk werden de zoons Theo, Peter en Albert geboren.

Peter Aalbers (*1934) zat op de Lourdesschool aan de St. Jacobslaan, toen zijn oudere broer Theo omkwam.

'Mijn ouders hadden een bloemisterij aan de Hatertseweg 224. In de kleine voortuin vond de verkoop plaats en als klanten een ruimere keuze wilden hebben, moesten zij door ons huis naar de achtertuin. Een groot gedeelte van die achtertuin, die toentertijd nog reikte tot aan de Vossenlaan, had mijn vader van de gemeente Nijmegen gepacht. Hij stond met de seizoenen mee vol met bloemen en vaste planten, die mijn vader ook nodig had voor de tuinaanleg en het tuinonderhoud van een aantal villa's in Nijmegen en omgeving. Elke week stond hij met zijn zelf gekweekte bloemen op de bloemenmarkt. Hij had zijn vaste standplaats voor de banketbakkerij van Levitus op de Grote Markt 37, waarvan hij ook de achtertuin onderhield. Vrijwel alle bloemisten uit Nijmegen en Malden trokken wekelijks naar de Grote Markt om daar hun bloemen en planten aan de man te brengen.

Op 10 mei 1940 werden wij al heel vroeg wakker van motorgeronk. Samen met mijn vader gingen we een kijkje nemen. Via de Hatertseweg reed een colonne Duitse legervoertuigen de Mollenhutseweg, de huidige Ien Daleslaan, in. De Duitsers waren ons land binnengevallen en een van onze burens riep over straat dat we het nu wel beter zouden krijgen. Als kind wist ik niet wat hij bedoelde, maar hij is er de rest van zijn leven

altijd op aangekeken. Uit die tijd herinner ik me alleen dat we verplicht werden Duitse soldaten in huis te nemen. Hoelang dat geduurd heeft, weet ik niet meer.

In de laatste jaren van de oorlog was er uit voorzorg achter het huis van brigadier Klarenbeek, die op de Hatertseweg 234 woonde, een grote schuilkelder in de vorm van een kruis gebouwd. De bovenkant van de kelder was met wit zand afgedekt. Die kruisvorm, die vanuit de lucht duidelijk herkenbaar was, zou ons bijna noodlottig geworden zijn. Op zondag 17 september 1944, de dag van de Amerikaanse luchtlandingen, zaten we aan de middagmaaltijd, toen achter onze huizen de hel losbrak. Amerikaanse vliegtuigen, die de schuilkelder voor een Duitse stelling aanzagen, gooiden een lading bommen in onze achtertuinen met de bedoeling de Duitsers, vóór de dropping van de parachutisten, in verwarring te brengen. Gelukkig zat er op dat moment niemand in die kelder.

In de hele buurt gingen de ruiten aan diggelen en veel huizen liepen zware schade op. Onze muren en ramen waren ontzet en het huiskamerplafond was op de eettafel gevallen. Het dienstmeisje van dokter Rademaker, die de huizen Hatertseweg 242 en 244 bewoonde, werd zwaargewond. Later die middag stopten enkele vluchtende Duitsers met paard en wagen voor ons huis. Ze vroegen: "Ist das alles heute passiert?" Op onze bevestiging wisten ze niet hoe vlug ze moesten wegkomen.

Tegen het schemeren aan zagen wij de eerste Amerikaanse verkenners van boom naar boom sluipen. De bevrijding was ingezet en de bevolking was dol van vreugde. Een van onze buurmeisjes, Cecile van Herkhuizen, wilde uit dankbaarheid haar pannenkoek aan een van de Amerikaanse soldaten geven, maar hij weigerde en liep door.

In het donker kwam de eerste Amerikaanse colonne van zo'n zestig soldaten voorbij. Van de Duitsers waren we gewend dat ze met veel kabaal en voetgestamp voorbij marcheerden, maar de Amerikanen hoorden we nauwelijks. Mijn zus, die voor ons huis stond te kijken, kreeg een plak chocolade toegeworpen, een rijkdom na jaren van ellende. Vanaf die dag zagen we elke nacht grote branden in de stad en op de landerijen in onze omgeving kwamen steeds meer geallieerde legerkampen. Theo en ik struinden vrijwel elke dag rond tussen de militaire tenten van kamp 45 op de landerijen, die boer Jan Faber in de omgeving van de Oude Molenweg en de Mollenhutseweg bezat. De Slotemaker de Bruïneweg bestond nog niet.

Theo was met zijn veertien jaren al een verwoed roker. Voor een Consi-sigaret van surrogaatabak was hij bereid een hele middag te werken. De echte sigaretten, die hij van de militairen kreeg, waren daarom een weelde die hij nog nooit gekend had.

Met een aantal jongens uit de buurt trok ik er begin oktober 1944 weer op uit om in het kamp bij de Goffert een kijkje te gaan nemen. Theo,

meestal de grote gangmaker, maakte tot ieders verbazing geen aanstalten om met ons mee te gaan en mijn moeder vroeg hem of hij niet mee moest. Zijn antwoord was: "Moet ik dan dood?" Vermoedelijk had hij gehoord over de vele slachtoffers die er dagelijks door granaten omkwamen. Hij liet zich toch overhalen en vertrok met ons naar de Goffert. Juist bij onze aankomst vuurden een aantal kanonnen hun ladingen af in de richting van Kleef. Theo schrok enorm, maakte rechtsomkeert en rende over de Vossenlaan terug naar huis. In zijn haast rende hij onder de jeep van een Engelse legerarts, die aan het lazaret op kamp Jonkerbosch verbonden was. Zijn verwondingen vielen mee, maar het straatvuil veroorzaakte binnen enkele dagen tetanus. Na een paar dagen van thuisverpleging werd hij in het Canisiusziekenhuis opgenomen, maar het was te laat. Door de infectie kreeg hij verschrikkelijke en pijnlijke krampen, die uiteindelijk zijn dood tot gevolg hadden. Hij heeft thuis opgebaard gelegen. Na drie dagen is hij bij enkele andere slachtoffers in de voortuin van de Lourdeskerk begraven. Maanden later is hij overgebracht naar het kerkhof in Brakkenstein.

Op 29 oktober 1944 werd onze familie nogmaals getroffen. Herman, het 4-jarig zoontje van oom Piet Aalbers uit de Hofdijkstraat 6, werd op de Willemsweg door een granaat getroffen. Herman was op slag dood en oom Piet verloor zijn been.

Mijn moeder heeft het zichzelf nooit vergeven dat zij Theo min of meer gemaand had met de jongens mee te gaan. Jarenlang zagen de mensen uit de buurt haar elke dag naar het kerkhof fietsen, met een boeketje bloemen uit eigen tuin onder de snelbinders.

In 1960, toen de huizen van de Antilooopstraat werden gebouwd, is onze bloemisterij verhuisd naar de overkant op Hatertseweg 275. Op 10 januari 1971 overleed mijn moeder. Ze wilde bij Theo begraven worden en toen mijn vader op 19 november 1974 overleed, is hij in hetzelfde graf bijgezet.'

Aalders, Hendrikus (Henk)

*Nijmegen, 28-11-1925 | †Nijmegen, 16-01-1945

Van Rosendaelstraat 34, Nijmegen

Bron: De heer B. Aalders uit Wijchen (neef)

Henk Aalders was de jongste zoon van Bernhard en Anna Aalders-Put. Het gezin telde oorspronkelijk vijf kinderen (Thijs, Wim, Bernhard, Mies en Henk) en woonde aan de Van Rosendaelstraat 34. Mies was in het begin van de oorlog aan nekkramp overleden.

Ben Aalders, zoon van Wim Aalders, woonde met zijn ouders in de Ds. ter Haarstraat 26. Hij was bijna vijf jaar, toen zijn oom Henk omkwam. Hij heeft de omgekomen broer van zijn vader niet bewust gekend. Hij put uit de verhalen van zijn vader. Toch heeft hij enkele eigen herinneringen aan de oorlogsperiode.

‘Bij mijn grootouders stond altijd een grote foto van mijn tante Mies op het dressoir. Zij was op 28 mei 1941, heel kort voor haar huwelijk, aan nekkramp overleden. Op de dag van haar begrafenis werd door Vroom en Dreesmann het vloerkleed bezorgd, dat zij en haar verloofde voor hun nieuwe woning hadden gekocht. Mijn grootouders hebben veel verdriet om haar dood gehad. Ze was pas twintig jaar en het enige meisje in het gezin.

Op 16 november 1944 was mijn oom Thijs Aalders, die op de Oude Nonnendaalseweg 77 woonde, jarig. Ik was daar met mijn ouders en mijn zus op verjaardagsvisite geweest. Terug naar huis zijn we aan de dood ontsnapt. Er was juist een granaat ingeslagen. Voor ons huis zat een gat in de grond. Mijn aandacht werd volledig in beslag genomen door het dode paard van Van Gend en Loos, dat in een enorme plas bloed in de goot voor ons huis lag. De voerman, de heer F.J. Wilhelm die ergens dood moet hebben gelegen, heb ik niet gezien. De aanblik van dat enorme dode paard eiste alle aandacht op. Bij thuiskomst zocht mijn zusje direct troost bij haar pop, die een porseleinen kop had. Op het moment dat ze haar oppakte, viel de kop uit elkaar. Door de enorme luchtdruk was het hoofdje totaal verpulverd. De traumatische herinnering aan dat paard is me jarenlang bijgebleven.

Mijn vader had van oom Henk een koffergrammofoon geleend. Op 2 januari 1945 kwam oom Henk met zijn beste vriend Jan Müller en met opa die grammofoon weer ophalen. Op de terugweg van de Ds. ter Haarstraat naar de Van Rosendaelstraat zijn ze door de binnenstad gelopen. In de Van Welderenstraat is toen ook een granaat ontploft. Volgens mijn vader zijn daarbij drie meisjes van het warenhuis Van der Borg op slag gedood. Oom Henk werd met een buikwond naar het Canisiusziekenhuis gebracht. Daar heeft hij bijna twee weken gelegen. Hij leek eerst goed vooruit te gaan, tot mijn vader hem op een zekere dag doodziek aantrof. Hij zei dat hij die dag was gevallen, en vanaf dat moment ging hij heel hard achteruit. Op 16 januari 1945 overleed hij. Zijn dood was opnieuw een zware slag in het gezin van mijn grootouders. Oom Henk was ook pas 20 jaar. Hij werd in het graf van zijn zus in vak 33, rij 5, graf 26 van de begraafplaats aan de Daalseweg bijgezet. Nadien is er door mijn grootouders nooit meer over de oorlog gesproken. Het lag allemaal te gevoelig.

Wie de vriend van mijn oom was en of hij de granaataanval overleefd heeft, weet ik niet.’

Aarle, Hendrik N.A. van

*Oss, 18-07-1901 | †Nijmegen, 25-03-1942

Aarle-Thoonsen, Johanna M. van

*Nijmegen, 14-12-1901 | †Nijmegen, 25-03-1942

Aarle, Wilhelmus P.M. van (Wimmie)

*Nijmegen, 04-06-1937 | †Nijmegen, 25-03-1942

Hatertseweg 43, Nijmegen

Bronnen: Mevrouw M.E.J. van Wees-van Aarle, aangevuld door mevrouw E.J.M. Plapp-van Aarle (dochters en zussen)

De heer en mevrouw Van Aarle-Thoonsen woonden met hun drie kinderen Riet, Wim en Elly op de Hatertseweg 43 in Nijmegen. In de late avond van 25 maart 1942 werd het huis door bommen verwoest. Riet van Wees-van Aarle was zes toen haar ouders en haar broertje Wim bij dit bombardement omkwamen. Ook de herinneringen van haar drie jaar jongere zus Elly zijn in onderstaand verhaal verwerkt.

‘Bij het uitbreken van de oorlog was ik vier jaar oud. Als kleuter voelde ik de spanning van die tijd al goed aan. Duitse soldaten kwamen bij ons aan de deur om een kamer op te eisen en op alle ramen werd plakband aangebracht om te voorkomen dat ze bij calamiteiten uit elkaar zouden vliegen. Verder vond ik het heel spannend dat mijn vader een radiotoestel had verstoep waarmee hij vaak naar de BBC of naar Radio Oranje zat te luisteren. Van echt gevaar werd ik mij eigenlijk pas bewust toen er op 14 februari 1941 bommen vielen op enkele huizen in het Waterkwartier. Zeven mensen uit twee gezinnen vonden daarbij de dood. Wij werden er van vrij nabij mee geconfronteerd, omdat mijn grootmoeder daar in de buurt woonde.

Op 25 maart 1942 gingen Wimmie, Elly en ik op de gewone tijd naar bed. Die avond hoorde ik weer vliegtuigen overkomen, maar omdat ik mijn ouders buiten in de tuin rustig hoorde praten met onze burens, de heer en mevrouw Kemperman, ben ik met een veilig gevoel ingeslapen. Toen de bom insloeg, was ik in eerste instantie totaal verbijsterd en probeerde ik onder de dekens te kruipen, maar ik merkte dat mijn bed er niet meer was. Ik voelde alleen stenen en hout. Op een afstand hoorde ik kindergehuil. Vermoedelijk is dat Elly geweest. Zij had gemerkt dat zij niet meer uit haar bedje kon komen en was flink in paniek geraakt. Ik ben toen zelf ook gaan schreeuwen en huilen. Hoe lang ik daar zo gelegen heb, weet ik niet. Na een korte tijd hoorde ik mensen praten. Opeens was er een lamp en hoorde ik een stem die zei: “Hier ligt een kind.”

Mijn volgende herinnering is dat ik werd weggebracht naar een woning die achter onze tuin in de Kastanjelaan lag. Die achterburens hebben ons

Op 30 maart 1942 passeerden de drie rouwkoetsen de verwoeste huizen op weg naar de Lourdeskerk, waar de uitvaart plaatsvond

heel lief opgevangen en gerustgesteld. Ik werd in een bed gelegd. Even later werd ons dienstmeisje Doortje Tomassen binnengebracht. Ze was helemaal van streek en werd in dezelfde kamer in een bed gelegd. Toen we daar zo lagen, stond ineens meneer pastoor in de kamer. Hij vroeg mij of ik ergens pijn voelde, maar dat viel wel mee. Op een schrammetje na was ik er goed van afgekomen. Er waren veel mensen in dat huis. Een van die mensen liep naar Doortje en fluisterde haar iets toe. Ze begon toen heel erg te huilen. Later heb ik pas begrepen dat haar op dat moment werd verteld dat mijn ouders en mijn broertje overleden waren. Uiteindelijk werd ook mijn zusje Elly binnengebracht. Haar haren zagen wit van het stof, maar ze mankeerde gelukkig ook niets.

Vele jaren later heeft mijn zus Doortje nog verschillende malen gesproken. Ze vertelde dat het kinderledikant, waarin Elly lag te slapen, was dichtgeklapt en dat de linnenkast daar weer bovenop was gevallen. Toen ze zelf na het bombardement weer enigszins tot bezinning was gekomen, had ze Elly en mij horen huilen. Hulpverleners hebben eerst mij gevonden, omdat mijn been boven het puin uitstak. Daarna hebben ze Doortje gered. Elly was inmiddels stil geworden en dat zal het zoeken niet gemakkelijker hebben gemaakt. Mijn moeder en mijn broertje Wim waren al overleden toen ze werden gevonden. Daarna hebben ze Elly onder het puin gevonden. Mijn vader was op het moment van de inslag nog beneden